

Péntek Imre

Az „emlékgyűrődés” próbái

(Szoliva János *Elszakadás* című kötetéről)

A töredékesség, a hiányos közlés, a sejtetés, az idő dimenziók közötti „átjárás” a modern poétika eszköztárának természeteselemei. Akár metaforákkal sűrítetten, akár szikáran, személyességet visszaszorító tárgyiaszággal, a végsőkig lecsupaszított módon is szóljon a „közlés”. Szoliva János újabb kötetében ezen a szaggatott, rövidre zárt, szentenciózus nyelven fogalmazza meg belső tapasztalatait, a múlt előderengő, álomszerű jelenéseit, az eltűnt gyerekkor felsejlő pillanatait, rég volt szerelmek „holduvarát”, ahogy egyik versében írja: „Egyik emlékből/másikba lépek” (*Gyűrődik bennem*). Bár a sorok az új kötetben olvashatók, korántsem volt biztos, hogy e szikár, szűkszavú költészetnek ez lesz (egyáltalán – lesz-e?) folytatása... Hisz a szűkszavúságtól, a veresszivárgástól már csak egy lépés az elhallgatás, az elnémulás. Maga a költő egyik vele készült interjúban beszélt arról, hogy igazán egy nagy, gyűjteményes kötet összeállítására készült, miközben újabb versei megszülettek. Kissé ironikusan is idézhetjük előző könyvének, a *Lassú léptek*-nek egyik megállapítását: „Mindig megvigasztal/ egy kis bizonytalanság.” Talán ez a vigasztaló bizonytalanság hajtotta túl a lezártágon, amikor nem tért ki az újabb kihívás elé, s e bensőséges, kristályzárványokba dermedt, a múltból jelenig homályló világ újabb élményeiről, szegmentumairól adott hírt. A vágy élt benne, hisz szintén az előző kötetben olvasható: „Csak tenger kéne, / hogy tovább evezzek.” Ez a „tenger”, belső végtelen újra megnyílt, hogy a véglegesnek tűnő stádiumból egy még véglegesebb tereumba jusson el.

Az „Elszakadás” arra utal, hogy a „találkozások, búcsúzások” évada jött el...

A kötet fülszövegében Lehota M. János megerősíti ezt: az „...Alkotó saját emlékei, saját otthonának elveszett darabkái, saját érzelmi kötődéseinek szálai

lengenek a fénylő félhomályban...Érezzük, itt lassul az idő, megváltozik a tér...”

Nos, tekintsük szét ebben a „lassuló időben, térben”, amit az új kötet kínál.

A három ciklusra osztott versanyag – *Közel és távol*, *Elszakadás*, *Másik oldal* – logikusan épül egymásra, bár kétségtelen az is, hogy a motívumok ismétlődnek, áthatják egymást, át/visszaívelődnek a ciklusokon. A *Közel és távol*-ban az évszakok vonulása felidézi a Mura-parti gyerekkort, a „maréknyi otthon”, a szülőfalú „elveszett csendjét”, az „otthoni zsongást, lüktetést”.

S az elszakíthatatlan kötődés, mozdulatlanlanság után vágyakozó konklúzió:

„Tűnő idő,
ürességében botladozom.
Jó lett volna fának születnem,
A fák mindig egyhelyben maradnak.”

Az előforgó keresztúri táj képeit, jelenéseit – ahol „az érzelmek zöldje morajlik” – átszövi egy rejtett érzelmi kapcsolat, egy eltűnt szerelem, egy már kiolthatatlan sóvárgás „valaki” iránt. A *Nélküled*

című vers ezt villantja fel: „nélküled jön a reggel”. Vagy másutt: „Fényes nyarakba látom arcodat”, Vagy: „Valaki hasonlít rád. /Nem te/ mégsem te voltál,.../ Ennek emlékidézésnek tetőzése az *Ott járunk*.

„S ha föltámad a szél,
ha zuhogni kezd a zápor,
hozzád bújok –,
arcomat arcodba temetem.”

De ennek az idillnek hamar vége: „A nyár tükréből kiúszik csónakom”, s hirtelen a „fehér csönd” váltja fel a meghitt pillanatokot. S veszteség-tudat sajgása hatja sorait: „ami nincs már, /örökre elveszett”.

Az Elszakadás ezt a veszteséget igyekszik felmérni, körüljárni, tárgyias képekbe fogalmazni. (*Kő és hamu*) A lerombolódás képzete a versben etikai színezetet kap: „Mindent lerombolhat egy ártó gondolat.” A „kis halál” előtűnik az „elrepülő hintákban”, a kiürülő sétatérben, a falféher hiányban. S az önkép is dermesztően megváltozik: „Árva vagy, /az éjszaka koldusa.” S a lázadás ez ellen leépülés ellen csak egy kétségbeesett gesztus: „fölgyújtom a temetőt”. A menekülés, az elfutás kísértése egyre nagyobb, ebből az idegenné váló közegből. Felidézett szép pillanatok, beteljesülések emléke adhat még erőt „A szökevénynek”.

A harmadik ciklus már az „Emberen túli tiszta táj” ígézetében fogalmazódik, ahol „Egy másik világ kikötője” várja a szerzőt. Mintha egy nagy utazást tett volna meg, s most visszaért volna önmagához. A fájdalmak, csalódások, beteljesületlen remények partjai „összemosdónak”, s ahogy írja a *Máshol* című versben:

„Nem jutottam el odáig,
ahol vártak,
máshol ért el a szerelem.”

Ennek a véletlen szerelemnek a vigasza válik megmentővé, az egymásba kapaszkodás hídján lehet még túljutni a veszélyes szakadékokon. A felidézett szerelmi együttlét, már-már erotikus színezetű kaland” kortalan gyönyörűsége” segít visszatalálni a már-már elvesző otthonosságba. De az idő kegyetlenségével nehéz szembenézni: „Darabokra török a kristály, /mintha nem is ragyogott volna”. A kerülő, a fájdalmas kitérő – amivel szerző eljut vibráló, irizáló lelki tartalmához –, megerősíti a poézis hatalmát, a költői forma halhatatlansággal kecsesegető ígérteit, a véges személyiség számára:

„Nincs más menekülés, /csak az újjászületés.”
Szoliva János lírai „újjászületésének” újra és újra tanúi, olvasói, műveinek befogadói vagyunk. A töredékesség, a részlegesség, a roncsolódó múlt így válik az egész víziójává, a teljes élet metaforájává. Igen, az ilyen ember:

„Megtalálja magának az eget,
naponta föltámad –,
hallgatásból verset farag.”

, ahogy ez a kötet utolsó versében, a *Nincs más menekülés*-ben olvasható. A Kanizsán élő költő lezáratlan oeuvre-je talán új fejleményeket, meglepetéseket tartogat, s kitaró makacssága, szövegeinek minősége azt a szakmai áttörést meghozhatja, amit ez a vidéki magányban érlelődő poétikai teljesítmény rég megérdemelt volna...

(*Pannon Írók Társasága, 2011.*)

Kun Éva: Gyermekkorom 2008

